

مؤلف:

دکتر سید ابوالحسن مخزن موسوی

سرشناسه: مخزن موسوی، سید ابوالحسن، ۱۳۲۹ -
 عنوان و نام پدیدآور: شیعه‌شناسی/مؤلف سید ابوالحسن مخزن موسوی؛ ویراستار سیدهادی
 مخزن موسوی.
 مشخصات نشر: تهران: نبراس، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهری: ۲۸۸ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۳۲۰-۱-۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیفا
 موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق -- اثبات خلافت
 موضوع: Ali ibn Abi-talib, Imam I, ۶۰۰-۶۶۱ -- *Proof of caliphate
 موضوع: شیعه‌شناسی
 موضوع: Shi'ah studies*
 موضوع: شیعه -- دفاعیه‌ها
 موضوع: Shi'ah -- Apologetic works
 رده‌بندی کنگره: BP۲۳۹
 رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۵۳
 شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۲۵۶۷۸
 وضعیت رکورد: فیفا

شناسنامه کتاب

تنظیم و نشر: نشر نبراس

مؤلف: دکتر سید ابوالحسن مخزن موسوی
 ویراستار: سید هادی مخزن موسوی
 طراح جلد: صادق جمالی
 صفحه‌آرا: ناصر مجلسی راد
 نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۹
 شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۳۲۰-۱-۸
 نشانی: تهران، خیابان شهید مطهری، بن‌بست شیوا، شماره ۶
 تلفن: ۰۹۰۵۹۹۹۴۵۹۹

فهرست

۲۰.....	مقدمه کتاب
	بخش اول: فلسفه نبوت و شئون پیامبر ﷺ، و استمرار مرجعیت دینی و سیاسی
۲۷.....	فصل اول: فلسفه نبوت، شئون پیامبر ﷺ
۲۸.....	۱-۱. هدایت تکوینی
۲۸.....	۲-۱. هدایت تشریعی
۳۰.....	۳-۱. فلسفه خلقت
۳۰.....	۱-۳-۱. عبادت
۳۱.....	۲-۳-۱. ابتلا و امتحان
۳۱.....	۳-۳-۱. شکوفا شدن استعدادها و رسیدن به کمال
۳۱.....	۴-۱. مأموریت‌ها و شئون پیامبر ﷺ
۳۱.....	۱-۴-۱. شئون نبوت
۳۲.....	۲-۴-۱. شئون مرجعیت دینی و سیاسی یا امامت
۳۲.....	۱-۲-۴-۱. هدایت معنوی
۳۳.....	۲-۲-۴-۱. تعلیم و تبیین و تفسیر آیات
۳۳.....	۳-۲-۴-۱. تربیت انسان‌ها
۳۴.....	۴-۲-۴-۱. ترویج خداپرستی و پرهیز دادن جامعه از گرایش و رجوع به طاغوت
۳۴.....	۵-۲-۴-۱. زعامت امور دین و دنیای مردم
۳۷.....	فصل دوم: شیوه استمرار مرجعیت دینی و سیاسی پیامبر ﷺ
۳۸.....	۱-۲. تکلیف مرجعیت دینی و سیاسی جامعه پس از پیامبر ﷺ
۳۹.....	۲-۲. تدابیر خلفای پس از پیامبر ﷺ برای جانشینی خود
۳۹.....	۱-۱-۲. تدابیر خلیفه اول
۳۹.....	۲-۱-۲. تدابیر خلیفه دوم
۴۰.....	۳-۱-۲. تدابیر معاویه
۴۱.....	۳-۲. ملاک‌ها و ویژگی‌های مرجعیت دینی و سیاسی پس از پیامبر ﷺ

فهرست

- ۱-۳-۲. ملاک‌ها و ویژگی‌های مرجعیت دینی و سیاسی مطرح‌شده در سقیفه بنی‌ساعده ۴۱
- ۲-۳-۲. ملاک‌ها و ویژگی‌های مرجعیت دینی و سیاسی از نظر پیامبر ﷺ ۴۳
- ۴-۲. مصداق حقیقی ملاک‌ها و ویژگی‌های ذکرشده برای تصدی مرجعیت دینی و سیاسی از نظر پیامبر ﷺ ۴۵
- ۱-۴-۲. مصداق اهل‌بیت چه کسانی هستند؟ ۴۵
- ۱-۱-۴-۲. دلالت آیه تطهیر بر مصداق اهل‌بیت ۴۶
- ۲-۱-۴-۲. دلالت ظاهر سوره تحریم بر خروج زنان پیامبر ﷺ از دایره شمول اهل‌بیت ۴۷
- ۳-۱-۴-۲. دلالت آیه مباهله بر مصداق اهل‌بیت ۴۷
- ۴-۱-۴-۲. دلالت روایات معتبر اهل سنت بر مصداق اهل‌بیت ۴۷
- فصل سوم؛ آراء خلفای پس از پیامبر ﷺ در باره مرجعیت اهل‌بیت ﷺ ۵۱
- ۱-۱-۳. آراء خلیفه اول ۵۲
- ۱-۱-۳. علی بن ابی طالب ﷺ بهترین خلق است ۵۲
- ۲-۱-۳. علی ﷺ نزدیک‌ترین مردم به رسول‌الله ﷺ است ۵۳
- ۳-۱-۳. حب و بغض نسبت به علی ﷺ، میزان طهارت و عدم طهارت نسل است ۵۳
- ۴-۱-۳. جواز عبور از صراط، به دست علی ﷺ است ۵۴
- ۵-۱-۳. نگاه کردن به چهره علی ﷺ عبادت است ۵۴
- ۲-۲. آراء خلیفه دوم ۵۴
- ۱-۲-۳. فضائل علی ﷺ قابل شمارش نیست ۵۴
- ۲-۲-۳. علی ﷺ عالم‌ترین مردم است ۵۴
- ۳-۲-۳. ایمان علی ﷺ برتر از ایمان اهل زمین است ۵۵
- ۴-۲-۳. علی ﷺ ولی هر مؤمنی است ۵۵
- ۵-۲-۳. تبریک خلیفه دوم به علی بن ابی‌طالب ﷺ بعد از پایان مراسم غدیر ۵۶
- ۶-۲-۳. جایگاه ویژه علی ﷺ نزد خلیفه دوم ۵۶

فهرست

- ۷-۲-۳. علی علیه السلام برترین شخص برای خلافت است ۵۷
- ۸-۲-۳. اقرار به حدیث منزلت ۵۸
- ۳-۳. آراء خلیفه سوم ۵۸
- ۴-۳. آراء حضرت علی علیه السلام ۵۹
- ۱-۴-۳. اهل بیت علیهم السلام داناترین مردمانند ۵۹
- ۲-۴-۳. اهل بیت علیهم السلام نزدیکترین مردم به رسول خدا صلی الله علیه و آله هستند ۶۰
- ۵-۳. آراء معاویه بن ابی سفیان ۶۲
- ۱-۵-۳. عترت علیهم السلام بهترین مخلوق هستند ۶۲
- ۲-۵-۳. زنان از زائیدن مثل علی علیه السلام عاجزند ۶۲
- ۳-۵-۳. علی علیه السلام أعلم مردم است ۶۳
- فصل چهارم؛ آراء، دیدگاه‌ها و مواضع روشنی منزه چهارگانه اهل سنت نسبت به مرجعیت اهل بیت علیهم السلام ۶۵
- ۱-۴. آراء ابوحنیفه، محمد بن نعمان (۸۰-۱۵۰ ق) ۶۶
- ۱-۱-۴. اعتقاد به حقانیت علی علیه السلام در جنگ صفین ۶۶
- ۲-۱-۴. محب اهل بیت علیهم السلام و اقرار به فضائل آنها ۶۶
- ۳-۱-۴. اعتقاد به حقانیت علی علیه السلام در خلافت ۶۶
- ۴-۱-۴. اعتقاد به اعلم بودن امام صادق علیه السلام ۶۷
- ۵-۱-۴. شاگردی امام صادق علیه السلام را سبب نجات خود می‌دانست ۶۷
- ۶-۱-۴. اقرار به حقانیت علی علیه السلام در جنگ جمل ۶۸
- ۷-۱-۴. مدافع حریم اهل بیت علیهم السلام و مخالف دستگاه حاکم ۶۸
- ۲-۴. آراء مالک بن انس (۹۰-۱۷۹ ق) ۶۸
- ۱-۲-۴. امام صادق علیه السلام را بهترین خلق از جهت علم و عمل می‌دانست ۶۸

شیعه در طول تاریخ، همواره با شناسنامه‌ای معرفی شده که در آن:

- خود را پیرو اسلامی می‌داند که ماهیت آن ظلم‌ستیزی و طاغوت‌گریزی است.^۱
- خود را پیرو سنت پیامبری می‌داند که او و پیروانش با کافران سرسخت و با یکدیگر مهربانند.^۲
- خود را ملتزم و متمسک به دو میراث عظیم پیامبر ﷺ خود یعنی کتاب خدا و عترتش یا «ثقلین»^۳ می‌داند و از سیر و مکتب فقهی عترت ﷺ، به عنوان استمراردهنده شأن مرجعیت دینی و سیاسی پیامبر ﷺ پیروی می‌کند.
- خود را در راستای تمسک به ثقلین، ملزم به مبارزه با ظلم و بی‌عدالتی و حمایت از مظلومان و مستضعفان^۴ می‌داند.

از این جهت همواره در طول تاریخ مورد غضب و دشمنی دنیاطلبان و مستکبران بوده که با شکل‌گیری انقلاب اسلامی در عصر حاضر و تشکیل حکومت اسلامی در ایران، خشم و دشمنی جبهه استکبار و ایادی‌شان بیشتر شد و سه جنگ نظامی، فرهنگی - رسانه‌ای و اقتصادی را علیه آن به راه انداختند که ایستادگی او در برابر این هجوم عظیم جهانی، دنیا را به حیرت واداشت؛ خصوصاً اینکه

۱- «وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ» [نحل، ۳۶] [به یقین ما برای هر امتی رسولی فرستادیم که اعلام کند، خدا را بپرستید و از طاغوت دوری کنید.]

۲- «أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ» [فتح، ۲۹]

۳- «إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ كِتَابَ اللَّهِ وَعَترتي...»، نیشابوری، مسلم بن حجاج، صحیح مسلم، ج ۴، ص ۱۸۷۳ [من دو گوهر گران‌بها بین شما باقی می‌گذارم؛ یکی کتاب خدا و دیگری عترتم...]

۴- رسول خدا ﷺ فرمود: «مَنْ سَمِعَ رَجُلًا يُتَادِي يَا لِمُسْلِمِينَ فَلَمْ يُجِبْهُ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ»، کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، ج ۲، ص ۴۶۱، [هرکس صدای دادخواهی انسانی را بشنود و به داد او نرسد، مسلمان نیست.] و علی‌السلام در آخرین وصیت خود به فرزندانش و به همه کسانی که این وصیت به دستشان می‌رسد فرمود: «كُونُوا لِلظَّالِمِ خَصْماً وَ لِلْمَظْلُومِ عَوْنًا»، شریف الرضی، محمد بن حسین، نهج‌البلاغه، نامه ۴۷، ص ۴۲۱، [دشمن ظالم و یاور مظلوم باشید.]

توانست با ایستادگی بر اصول خود و ایجاد یک جبهه مقاومت مستحکم منطقه‌ای، هیمنه استکبار را بشکند و دست برتر جهانی پیدا کند و معادلات جهانی را به نفع خود تغییر دهد. از این رو شیعه در جهان، پرجاذبه‌تر و عطش دوست و دشمن برای شناخت حقیقتش، روز به روز فزون‌تر گردید؛ این در حالی است که تاکنون بُعد سیاسی شیعه بیشتر جلوه‌گر بوده و بقیه ابعاد، خصوصاً بُعد معنوی و عرفانی‌اش، ناشناخته مانده و تأسیس کرسی‌های شیعه‌شناسی فراوان در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی کشورهای مختلف دنیا، مؤید همین نظر و با اهداف زیر، قابل ارزیابی است:

- **اهداف حقیقت‌جویانه:** برای شناخت حقیقت و روح تشیع بر اساس حس حقیقت‌جویی، جهت تأمین نیاز حس حقیقت‌گرایی.
- **اهداف روشنگرانه:** برای معرفی حقیقت تشیع یا شیعه حقیقی و کنار زدن پرده‌های جهل و ابهام.
- **اهداف خصمانه:** برای پیدا کردن راه‌های مقابله با شیعه.

بدیهی است که با اهداف روشنگرانه و با معرفی درست معارف اهل‌بیت (ع) و روح و حقیقت تشیع، هم هدف اول تأمین می‌شود و حقیقت‌طلبان، گم‌شده خود را پیدا می‌کنند و هم از دشمنی‌های دشمنان شیعه که بخشی از سی‌تصعب و بخشی دیگر از سر جهل است، کاسته می‌شود؛ چرا که «مردم، دشمن چیزی هستند که می‌دانند.»^۱ و این اثر، گام کوچکی برای تحقق این هدف عظیم است.

لازم به ذکر است که دانشمندان، تحقیقات ارزنده‌ای در این خصوص انجام داده و به زیور طبع آراسته‌اند که از آن جمله:

- کتاب «اصل الشیعة و اصولها» که در آن مؤلف (محمدحسین آل کاشف الغطا) بیشتر به خاستگاه و عقاید شیعه و آراء آن‌ها پیرامون برخی احکام پرداخته است.
- کتاب «شیعه در اسلام» که در آن مؤلف (علامه طباطبائی) به خاستگاه و عقاید، فرق و برخی ابعاد معنوی شیعه پرداخته است.
- کتاب «الإثنا عشریة و اهل‌البیت (ع)» که در آن مؤلف (محمدجواد مغنیه) به اختصار، به برخی عقاید شیعه و تاریخ سیاسی و فرهنگی آن‌ها و نیز نقش حادثه کربلا در حیات شیعه پرداخته است.
- سالنامه «مکتب تشیع» که به چهار زبان در گذشته چاپ می‌شد و به نشر مقالات در خصوص معارف شیعه و اسلام و پاسخگویی به پرسش‌های طرح‌شده می‌پرداخت.
- کتاب «درآمدی به شیعه‌شناسی» که در آن مؤلف (علی ربّانی گلپایگانی) بیشتر به تاریخ

پیدایش شیعه و سیر تاریخی آن در عصر خلفا، امویان و عباسیان و نیز به عقاید شیعه و پاسخ به شبهات پرداخته است.

اما کتاب حاضر از لحاظ داشتن سیری منطقی در مباحث و بیشترین استناد به منابع معتبر اهل سنت و تبیین مؤلفه‌های وحدت و همگرایی در امت اسلامی و معرفی شیعه از ابعاد مختلف، از موقعیت ممتازی برخوردار است و در چهار بخش، مشتمل بر شانزده فصل، تدوین شده:

بخش اول؛ شامل: فلسفه نبوت، بررسی مأموریت‌ها و شئون پیامبر ﷺ، تکلیف مرجعیت دینی و سیاسی پس از ختم نبوت، ملاک‌ها و ویژگی‌های مرجعیت دینی و سیاسی پس از پیامبر ﷺ، مصداق حقیقی ملاک‌ها و ویژگی‌های از نظر پیامبر ﷺ، و آراء خلفای پس از پیامبر ﷺ و رؤسای مذاهب اهل سنت درباره مرجعیت اهل بیت ﷺ.

بخش دوم؛ شامل: نقشه راه و تدابیر پیامبر ﷺ برای تثبیت و استمرار مرجعیت دینی و سیاسی عترت ﷺ به صورت نظری و عملی.

در حقیقت عمده مباحث دو بخش مذکور، مربوط به شئون و مأموریت‌های پیامبر ﷺ و لزوم و کیفیت استمرار آن‌ها به جز دریافت و ابلاغ وحی، به صورت منطقی، مستدل و مستند بوده و در آن مطلقاً بحثی از شیعه نیست.

بخش سوم؛ شامل: معرفی شیعه از جنبه‌های تاریخی، عقیدتی و کلامی، عرفانی، فرهنگی و سیاسی و لزوم استمرار نظام سیاسی اسلام برای تحقق عدالت اجتماعی و تشکیل جامعه آرمانی بر اساس احکام اسلام، اعتقاد به مهدویت به عنوان محور وحدت همه مسلمانان، اعم از شیعه و سنی و محور وحدت مسلمانان با پیروان دیگر ادیان، به ویژه مسیحیان جهان.

بخش چهارم؛ وحدت و همگرایی جهان اسلام که در آن آسیب‌ها و راهکارها مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

ضمناً به منظور استحکام بخشی بیشتر به محتوای کتاب و تسهیل کار محققان و پژوهشگران، سعی شده:

- مباحث به صورت علمی و مبتنی بر دلایل عقلی و نقلی و در قالب‌هایی نو، ارائه شود.
- مباحث با نگاه همگرایی ارائه و اغلب روایات و مستندات از منابع معتبر اهل سنت نقل شود که از جمله آن‌ها:
- الف) در حدیث: صحیح بخاری، صحیح مسلم، سنن ابن ماجه، سنن نسائی، شواهد التنزیل و کتب مناقب نظیر: مناقب خوارزمی، ابن مغازی، ابن مردویه و شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید.

ب) در تاریخ: البداية و النهاية، تاریخ بغداد، تاریخ یعقوبی، تاریخ مدینة دمشق، تاریخ طبری، اسد الغابة، الفصول المهمة، الاستیعاب فی معرفة الاصحاب، سیر اعلام النبلاء، الامامة و السیاسة و تذکرة الخواص.

ج) در تفسیر: تفسیر کبیر، الدر المنثور، الکشاف و البحر المحیط.

- مستندات (به جز آیات) به زبان اصلی در پاورقی و ترجمه آن‌ها در متن ارائه شود.

- در مواردی به‌ویژه در مبحث شیعه از جنبه فرهنگی، به دلیل شفافیت و بی‌نیازی از شرح و بسط و نیز اجتناب از طولانی شدن مباحث، به نقل روایات اکتفا شود.

در پایان امیدوارم که این اثر پژوهشی، گام کوچکی باشد برای معرفی درست شیعه در جهان، خصوصاً در عرصه‌های دانشگاهی و مورد قبول حضرت رب - جل و اعلی - و راهگشای جویندگان سرچشمه زلال حقیقت و سالکان پویندگان طریق سعادت شود و خدای را بر این توفیق سپاسگزارم.

وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

سید ابوالحسن مخزن موسوی

زمستان ۱۳۹۹ هجری شمسی

۱۴۴۳ هجری قمری